

ՕՐԱԿԻՐ ԶՄԻՒՆԵԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱԹԵԽՏՐԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Փարիզի լուրերը՝ կաբծուածէն աւելի ծանր են : Վէ բայսյլի օրինաւոր կառավարութիւնը՝ կարելի եւ զածին չափ արինահչեղութենէ խոյս տալու համար, մեծ խստութիւն չդորձած ածեր ապստամբաց դէմ : Որոնք այժմ Փարիզի կը հրամայէն կատարել լապէս և զանազան բունութիւններ ՚ի գործ կընեն անոր հարուստ բնակ : Հաց և մանաւանդ եկեղեցականաց դէմ : Վաղղիոյ Դիրամանոցը՝ զոր կողոպտելու կըսպաւնային, պարտաւորեցաւ երեք միլիոն ֆրանք տալու ապստամբական կառավարութեանը, Փարիզի արքեպիսկոպոսը և Մատըլին եկեղեցւոյն ժողովրդապետը՝ ՚ի բանս գրուեցան, զօրս ապստամբները իրեն պատանդ կըսպահէն, սպանալով սպանանել զնոսա եթէ Վէ բայսյլի կառավարութիւնը մեծ խստութիւն բանեցնել ուղեւ իրենց դէմ : Կը հաւասաւեն թէ Շիպվիթ կրօնաւորներէն 20 հոդի հրացանի բւնաւեցան, շատ անմիշ անձինք զանազան պատճառներով սպանուեցան և վերջապէս ահուգողը կըսարեէ Փարիզի մէջ : Իրաց այս ցաւալի վեճակին մէջ, յայտնի է թէ Անահիութիւնը բոլորովին վեցցուած է ամեն տեսակ առեւտուրի մէջ, սեղանաւորները և հարուստ անձինքը իրենց պատրաստ գրամները Փարիզին դուրս կը հանեն և յօտար : Դիրամատունը կը յուղարկեն : Պէտքիպայի Դիրամատունը քիչօրուան մէջ 650 միլիոն ֆրանք ընկալաւ, ՚ի ողահեստ :

Περιφθιτή λαγωνική αγορά της θρασύτητας και της πειρασμού στην οποία διαδέχεται η παραγωγή της γαλακτοκομικής παραγωγής.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆՔ

ՍՈՒՐԲ ՏԵՂԵՍՈՅ ԽՆԴԻՐԸ (Շարունակութիւն :)(4)

ԵՇՆորհակալ եմ մեծապէս ձեր այս օրինաւոր միանցամացն մարդասիրական խօսակցութենէ, պատասխանեց հիւպատոսուը, և այս խօսակցութիւններն ինձ մեծապէս յոյս կուտան որ, այս գործոյն խաղաղութափական երպիւ վերջ մը պիտի կրնամք տալ, և երկու կողմը գոհնելո՞ւ: Այդ իսկէ, Պ. Հիւպատոս, իմ փափառք ալ, այց տուանց մէկուն իրաւոնցը զոյչելու պայմանաւ, երբ որդարութեամբ իրաքանչիւրոց իրաւոնցը կյացտնուի կըսառ գոտի, զործը ինքնին կրնայ վկայել որ, ովէ բրկողն և ովէ զրկեալն. իմ օրոտիս մէջ եղած վերքերը եմ կրնար այս նեղ միջոցին ձեր վսեմութեան յայտնել, նմանաւունզ որ վսկամ. Ալ այի փաշան և Միւնի Փէքին օվին ալ բաւոկան նեղութիւն տուած պիտի ըլլամ իմ ուսածներու ձեղ թարգմանելու. միայն սա կողաչին՝ անի որ վսկամ. Ալ այի փաշան և Միւնի Փէքին ան եր վսեմութիւնն հոս եք, օր մը յանձն առեք միասին իշխոն լերան վրայ զանուած երեք ազգաց գերեզմանաւ, տններն աչքէ անցնելու և անոր քննութիւնն ներկայ տնուելու, և Լատինաց ըրած շինութիւնը և յանիդրաւի մ սեպհականութեանս վրայ երկու զուռ մէկին բանալւ է:

թա տեսնել քովը թաղաւորական արձակ պողոց
տաճ ժամանակ, և խորյուն պիտի համոզաւիր իմ ար

անսոնց զետք . բայց ամենելին պատասխան չէ ընդու-
ներ : Այիս կաղմանէ խօսք մի տարածուեցաւ , թէ
վէրասյլի կառավարութիւնը գերմանական կառավա-
րութեան գործակցութիւնը խնդրած է ֆարիզի ապըս-
տամբութիւնը զսպելու համար . սակայն արտաքին
գործոց պաշտօնեայ մօսիւ ժիւլ ֆիավը՝ վէրասյլի
ազգային երեսփոխանական ժողովոյն մէջ կերպարէտ
յայտնեց թէ ամեն ին օդնութիւն չէ խնդրած 'ի գեր-
մանաւոց և յաւելցուց թէ ընդհակառակին՝ երեսփո-
խանական ժողովոյն կառավարութիւնը մերժեց զգոր-
ծակցութիւնը զոր գերմանական կառավարութիւնը
յօժարամառութեամբ կըմատուցանէր :

Արագին դոքոց յիշեալ պաշտօնեան կը յօւսայ
թէ բարեկարգութիւնը շուտով պիտի վերահաստատուի
Փարիզի մէջ զաղղիացի կանոնաւոր գօրաբանակին քա-
ջութեամբ և անձնանուիրութեամբը։ Տար Աստուած-
որ Ժիւլ Ֆալբ պաշտօնեին յոյսը հիմաւոր ըլլար։
Ակային փարիզէն կը քրեն Լանտոնի մայնը օրա-
դրին՝ թէ ապստամբական կառավարութիւնը քննութե-
ներքե գրեր է հետեւալ առաջարկութիւնը՝ որ պա-
տերազմին որոշեալ վասուց վճարմանը կը վերաբերի,
այսինքն՝ «Ա» երայլ քաղաքը վաճառուի անդ դիմական
և ամերիկեան ընկերութեան մի ՚ի զին հազար միլիոն
ֆրանքի։ Նմանապէս Աէն-Շլու արուարձանը՝ որ
Փարիզէն միայն 8 հազարամէթք բացակայ է, գերմա-
նացւոց վաճառուի 800 միլիոն ֆրանքի, որոնք կրնան
թղթախալու հիմնագրութիւն մի հաստատել այս զիւ-
ղին մէջ։ Իսաց յայսմանէ Ֆանթէնալո դիւղաքաղաքն
ևս՝ որ Փարիզէն 59 հազարամէթք հեռու է, 500 մի-
լիոնի վաճառուի։ Ահա այս օրինակ օտարոտի առա-
ջարկութեան վերայ կը վիճաբանի Փարիզի յեղափօխա-
կան կառավարութիւնը. որ չլարանիր ամեն կերա-
բունութիւն և անկարգութիւն ՚ի զործ զնել ՚ի մեծ
վաս յիշեալ մեծ մայրաքաղաքին։

ԱՄիւս կողմանէ , Փարիզի լու Աօվալ անուն օրա
դրին երեկոյեան թերթին մէջ չետեալը կըկարդամք
«Հակաշարծումը կամ ընդգիմահարութիւնը (ըէաք
սիօն) զլուխը վերցուց . անտարակոյս 'ի կործանում

իւր : Ենթակա վարչութեանը պէտք չէ որ վարանի անոր
դէմքալելու . քանզի 'ի ձայն Փարիզի զինուորակա՞ն
սեակա՛խն իւրաւունքիտ չարտչար բանաբարումը Լատին
կըսրաց կողմէն , և այն Գաղղիայ հիւպատուին պաշտպան
նութեամբը : Եւ նոյն արդար իրաւունքիտ դատը՝ եթէ
յանձն կառանու Պ. Հիւպատասը , իրեն կըյանձնեմ՝ հիւ
մակուց , ինչպէս որ կըպահանջէ արդարութիւնն անառ
չառապէս դատէ զայն , և ես երբէք չդամ նոյն օրը ձեւ
վսեմութեան հետ , և ոչ բան մը յաւելում խօսել . առա
նեմ ինչպէս պիտի կրնայ արեւի նման յայտնի երեցած
իմ բանաբարեալ սեփհականութիւնն շահեանել , և իւր
սեփհական ալիսչը չդարձնել , վաճառի ոչ ոք կարէ այդ
զրկութիւնն ընել առանց արդարութեան զէմ չարա
չար մեղանչելոց :

«Ծամբարի, կողամը անձամք կըտեսնեմ, ըստով Պ
Հիւալատառը. և երբեք չեմ ուզեր որ ձեր իրաւոնք
կորառի. ևս կողմէն որ ամեն մարդուն իրաւոնքը իրեն
արտի, և միշտ խաղաղ և սիրով ըլլան, ինչպէս կըտա-
հանջն գրիստոնեւութիւնն և ազգաց իրաւոնքը»:

•Քեամիլ վատային դասնալով, եթէ կարող ըլլայի պարուն
Հիւստատոսին հետ քերան առ քերան խօսիլ առանց ծան.
բութիւն տալու վեճամ . թ արգմանին , և իւր լիզուովվ
յացտնի իրեն իմ օրտիս խոր ցաւերը , վասնդի զիտիմ
որ ձեր վոեմութիւնը թարգմանելու ժամանակ բնակա
նապէս իմ խօսքերս կըզեցնէք :

ՍԱՅ Խօսքերաւս վրայ Միւնիով է ֆիէնտին ժալտեցաւ ,
և սրբազն Փատրիարքը բաժնուեցաւ . խնդրելով իրենց
մէ որ ներազամիտ բլլոն իր տուած ձանձրութեանը , այ
ւելի ընդարձակ տեղեկով միւնները ուրիշ ժամանակին է

Յմբկաց, ԱԷրսայլի տուները պիտի փլչին հերեքովի պարսպաց պէս : Հաշտութիւնն անկարելի է : ուստի աշխատինք կարելի եղածին չափ շուտով կօրծանելու դժախառարձում”:

Պէտք ըսինք թէ ապստամբական կառավարութիւնը
կուզէ վաճառել զջէ բայց, Աէն Քլու և Ջոնթէն
պօ. 1.ը Մօ տօրար օրադիրը կըխնդրէ որ ամեն ե-
կեղեցիները և ամեն վահկերը խափանուին և վա-
ճառուին և անոնց արծէքը չքաւորաց բաժնուին :
Վայսպէսի ծայրայել խռովայոյզ թերթերը կարգալով՝
Փարիզի ողջամիտ և օմարկեշտ բնակիչները հարկաւ
ահուգողի և սաստիկի ախրութեան մէջ մասած են :

Աշուշելով և սաստիղ ալբրութօտան մէջ սաայսօծ են :

Կըհաւաստեն թէ Փարիզի ապստամբաց կողմանէ
պատգամաւորութիւն մի դայեր է՝ ի Վէրսայլ հաշ-
տութեան բանախօսութիւններ ընելու համար և մէկ
երկու ժամ մասիւ Ծափէր նախազահին հետ տեսակցու-
թիւն ընելէ ետե վերագրաձեր է՝ ի Փարիզ։ Կըսուի
թէ մօսիւ Ծափէր պահանջնը է իրեւ առաջին պայման
որ ապստամբական կառավարութիւնը զէնքը ձգէ և
հնագանդի օրինաւորապէս հաստատեալ աղջային ժո-
ղովան, և յետոյ հաշտարար բանախօսութեան մտնե-
լով անոր հետ, ներողամտութիւն և անյիշաչարութիւն
պիտի գտնեն բոլոր ապստամբները, բայց՝ ի մարդաս-
պաններէն որոնք՝ ի դաստատան պիտի կոչւին :

Պաղպիսյ օրակիբները՝ որ շատ ժամանակ չկայ, աւ
մնքն ալ զերմանական պատերազմին, անոր պատճառ
ուած վկասուց և զերմանացի զինուորաց զործած ան-
դթութեանցը վրայօք կրխոսէին լի ատելութեամբ և
կրիք, այժմ դրեթէ մոսցած են անցեալ աղէտալի-
եղելութիւնները և ներկայ համազգ ային պատերազմին
(կեր սիլիլ) ցաւալի գեպագերովը կըլլեցնեն իբենց է-
ջերը, որոց առջեւ թշնամույն պատճառած վկասները
բնականապէս մեծապէս կըլթեթենան, մանաւանդ որ
թէ Փարփիկի տպատամբական մասնաժողովը և թէ
Վէրսայլի օրինաւոր կառավարութիւնը Բրուսիոյ զօ-
րաց զործակցութիւնը խնդրելու կէտին մէջ կըդլու-
նուին՝ մէջերնին հաշտութիւն ընելու և բարեկարգու-
թիւնը վերահաստատելու համար :

Բէդէրսպուրիկի պաշտօնական ակմբաց մէջ կըզբուց զուի թէ Գերմանիու վեհափառ Ալյուօմ կայսրը միտք

մէկ քանի անգամ տեսնուելու բարձրը պիտի ունենանք ,
և պէտք եղած տեղեկութիւնները ձեզ հաղցրգիւ , ինչ-
պէս որ դուք արդէն կը փախարակի իր վորով տեղեկանալու :

ՄԵԿՆԵԼՈՒ միջոցին վեսմա . Քետակիւ քատային և Գաղղրակոյ հիւպատոսին հետ ընկերացած գուրս ելլելուն Ա . Պատրիարքը քազզը ճպիտով մը Նորին Վասմաթեան մատենարդի բառու . «Կրիսնդրեմ փաշալ է Ֆէնստ , չնորդք

առանձակագիր լրաց. «Վլուսդրս վահայ չքսար, չըրդք ընէք թարգմանել Պ. Հիւսպատոս մեր բարեկամին և յայտնել իրեն՝ որ իմ խօսքերս որքան որ եռանդուն կերպին, և բորբագած սրտէ մի յառաջ եկած, սակայն կը խնդրեմ շլաքծէ որ ատելութեան նշան մի է այն, այլ վշտաց և ցաւոց, զոր Ֆրանչեսկեան յարգելի կրօնաւոր ները տուած են ինձ, պրոնք փոխանակ արեւելցոց հետ քաղաքավալ ութեամբ վարվելու և բարեկըթութեան օրինակ լինելու, որովհետեւ քաղաքավակը աշխարհէ եկած են, և մեզ թուրքաստանյւոցս պէս չեն, որ իրենց աչքին բիրտ և սոպան մարդիկ համարտած եմք, սակայն

կըյուամ որ Պ. Հիւալատսսը մեր գործնքը տեսնելով
և անոնց արտքքները և օրինաց և իրաւանց հակառակ
ընթացքը նշմորելով, անաշառապէս մեզ իրաւունք պիտ
տի տույ: Եւ այս իմ լսածներս հաստատելու համար եր
որ քիչ մը յառաջ վումա: Միւնիփ էֆէնտիին միջոցաւ
իւր Վաեմութենէն խնդրեցի յանձն առնուլ գալ Սիօնի
դերեզմանատան քննութեանը ներկայ գտնուիլ և ինքն
անձամբ ըլլալ անաշառ դատաւորը և միանգտամայն իսբ
կողմանէս զատախսազը, ուրիմ այսու պայմանաւ զման-
ցէք բարեկաւ՝ ըսելով բաժնուեցան:

(Պիտի շարունակուի :)

գիտողութեանց նսպատակը ուրիշ բան չէ, բայց միայն մեր հեռաբնակ համազգայինքը լուսաւորել է 'ի մասին պարունակակի թեան յիշեալ նամակին . որ զերէ կաթը իրբե ոսկի յառաջ կըքերէ և սեը իրբե ձերմակ կընկարացրէ :

Վեր ըսածը ապացուցանելու համար բաւական է
նոյն նամակին յետաղ այ պարբերութիւնը յառաջ
բերել որով ակնարկութիւն կըլլայ այնպիսի անձի
մը, որուն վարդապետական արժեքը բոլոր զիւռաց
նայի հայոց ծանօթ է :

“ՏԵՇԵՆ, (զմիւոնացի ժողովուրդ), քու զաւակիդ
լոյս տուողն է այն, քու զաւակիդ տուած կեանքդ
լաւ կերպով վարելու եղանակն աւանդողն է այն,
որ պաշտօնէ զրկուելով՝ քաղաքէ քաղաք կըթափանի
պաշտօն ձեռք ձգելու. և գժբաղդաբար չյաջողելով
ու չքաւրութեան Ճիրանին մատնուելով, յուսահա-
տութիւնը պաշարած է զայն և կանիծէ այն օրը՝ յոր
ընարեց այս պաշտօնը և երկար տարիներ անձնա-
նուիրաբար իր կեանքը մաշեցուց. և վերջապէս կը
ցաւիմ և նոյն իսկ կըպատկառիմ ըսելու, որ զաւա-
կիդ վարժապետն էր այն՝ որ երբեմն պաշտօնէ և ա-
մեն խնամքէ զրկուելով՝ մուրալու. պարտաւորեցաւ
նա եկեղեցւոյ բակը”

Արդ այս տողերը գրեցինք միմիայն՝ ի պաշտպանութեան հիմունիոյ հայ Հասարակութեան՝ որ զիած միշտ յարգել ընտիր և կրթեալ գաստիարակաց արժանաւորութեանը, ուստի խնդրելով, յարդոյ խմբագիր, որ զններկայ նամակս հաճիք ձեր պատուական լրագրոյն մէջ Հրատարակի լու, մնամ և այլն :

Գ Բ Ա Կ Ա Ն

Յարդոյ Խմբագիր

Սյս անգամ Ո. բարատ ամսաթերթին կեկտևմքեր ամսոյն մէջ Աղավար Պլուզեան ուստմական անձնին զը- րաբառ լեզուին նկատմամբ զբած մէկ յօդուածը հայրդա- լով՝ ասիկ տուառ ինձ ալ քանի մը խօսելու թէ՛ գրաբառ և թէ՛ աշխարհիկ լեզուաց վրայ : Պ. Պլուզեանի լրբե ջատագոյն զբարառ լեզուի իւր որած պիտուղ:

Երևան Հայություն կուլտուրայի լեռնայի բարձր լեռ ըրած դիմուլութիւններն և պայցտառ զաղափարները գովութեան արժանին են, և որոնք որ մեր զբարարա լեզուի վսիմութեան և անօր ոճոյն փափկութեան և գեղցիցիութեան ճաշակն առաջ՝ քաջ հմտութիւն ունին նոյն լիզուին՝ անհնարիչ։ որ իրեն գաղափարակից չգտնէ զանոնք Եթէ կան այսօք այնախիս զբագլէ տներ որոնք իրենց սահուն և կոնկիկ գըրչաւ իրենց բոլոր երկասիլութիւնը աշխարհիկ լեզուի վրաց ծուլած են, դարձեալ իրենց զրչին փափկութիւնը վայելչութիւնը, զերեցիութիւնը ու փայլունութիւնը հին լեզուին զրականութեան կըսպարտաւորին։ Փանովի չեմ տեսներ այնպիսի քաջ զրագէտ մը որ առանց զին լեզուի ամէն կանոնաց և մատենագրական ոճոյն ու ծեռա-

բուն տեղեակ ըլլալու կարենաց իր երկը կատարեալ յօւրինել և հայերէն լեզու ըսուելու չափ անոր գեղեցիկ ձեւու կերպարանք տալ, քանի որ նորը հնոյն ծնունդն ու հետեւթիւնն է, նորը գեղեցիկ ձեւի բերելու համար միշտ մեզ հինը առաջնորդ պիտի ունենանք : Քանի մը տարիէ 'ի վեր փորձերը մեղ ցուցուցին որ աշխարհիկ լեզուաւ ընտիր գրիչ ունենալու համար եթէ հին լեզուի վրայ զրած է մէկը իւր ուսանողութեան հմար՝ յաջողուծ է, բայց երբ առանց հինը սորմելու միայն նորին հետեւած է, անկարելի եղած է կատարեալ յաջողուկութիւն գտնել անոր մէջ, և միշտ իւր ուսումը թերախտառը մնացած է. և նոյն թերախտինը ուզդելու և լեզուն կատարելուզոր ծելու համար՝ կրկին դիմած է հինը սորմելու և իւր շնչելը հնոյն հիմերուն վրայ հաստատելու . որպէս կրկին աշխատութիւն ունեցած է. և ի՞նչ հեռու կերպանք՝ ո՞չ ապար քին և թէ այսօր կըտեսնանք քանի մը վարժ զրիշներ՝ աւելնն աղ գրաբառի արդիւնքն են : ՈՒող հաստարակաց ճաշակին ընդունուած զրիշ մը խստապահնի որ առանց զրացաւը սորմելու նոյնը կարողացած է ձեռք բերել. եթէ ո՞ւ, շեմկինար համոզուիլ եթէ իրօր լսու կըզբէ աստանց իրեւը հնոյն հետեւած ըլլալու՝ կըժուիմ ըսելու որ անոր գրութիւնը միշտ թերիէ, և նոյն թերուելինը գարձեալ դրաբառով պիտի կատարելուգործէ, հաստատենք ըստած մի օրինակու, աշխարհիկ լեզուաւ որ և է արձակ կամ տանաւոր զրուած էջ մը բան դիր առջեղ և ուշադրու և եամբ կարգա՛, պիտի տեսնես որ անոր մէջ խօսրին աւաշին մասօք որ է Անուն՝ առբեր տարբեր հոլովինք կը բրէ, ամենքն աղ գրաբառի վրայ ճնուած, զրաբառի հետեւթիւն չունեցող մէկը չառ գիտուարութիւնն է չունի՛

անհնարութիւն պիտի կրէ այն տարրեր հողմներուն
ուղղականը գտնելու. զորօքինակ պատահմամբ՝ նախատա-
նօք, արհամարձանօք, կոյսեր, մտօք, կարծեօք ևայ լն.
մեծ շփոթութիւն է երբէք գրաբառի վրայ ուսում չառ-
նողին ասոնց ուղղականները գտնել: Ասոր պէս ալ եթէ
հետեւալ մասանց բանին զօրութիւնը չգիտեր, որոնք
առհասարակ կը զործածուին աշխարհիկ լեզուին մէջ,
ի՞նչպէս պիտի հասկընայ, զորօքինակ ըստ պատահման,
ըստ օրինի, առ աչի, ի հարկի, առ առաւելն, ի վերջէ,
առ հարկի, յանտինեալու, միշտմիտջէ, և կամ ըստնք թէ
աշխարհաբառ զրելու տուն նոյն անունները այլ և այլ
հողմներու վերածելով պիտի զրէ՝ քանի որ նոյն բառին
հարմար եղանակը ըստ կանոնի չգիտերի՞նչպէս պիտի
զրէ, զոր օրինակ բարք բառը եթէ հողմնել չգիտէր, սե-
ռական գրելու ատեն՝ անշուշտ պիտի զրէ բարքի փոխա-
նակ բարուց որ աւելի քաղցր է, ասոր պէս հետեւալ բա-
ռերը՝ ընթրիք, կրծնք, օրէնք, աղօթք, ընտանիք,
հայր, մայր, Աստուած, գալունիք, հայք, աւետում,
նէր, արտասուք, վարք, մարդիկ, տուն, ուստի աշ-
խարհիկ լեզուն լաւ համենալու և զրելու համար՝ անկա-
րելի է գրաբառին չգիմել, և առանց զրաբառին գիմելու
որչափ աշխատինք լաւ համենալու և գրելու՝ միշտ թե-
րութիւն և ահազդին սխալներ պիտի զործենք և հետեւա-
պէս աւելորդ է միայն աշխարհիկ լեզուի հետեւողներէն
անխսալ շարազրութիւն և անսխալ խօսուածք սպասել:

Գանելու տարիի կ վեր , մէկ քանի վորժարաններու
մէջ փորձ եղած է նախ ուսանողաց աշխարհիկ լիզուն
աւանդել առաջ գրաբառը , և կամ իգական սեռին համար
աւելորդ համարելով՝ գրաբառի աւանդութիւնը՝ միայն
աշխարհիկը անոնց սորվեցընել բաւական սեպուած է և
ասիկս գուցէ անոնց ժամանակին կորուստ մը չըլլալու
նպատակաւ : Այս , եթէ պառճաները լսու նկատողը՝
թեան տակ առնունք գուցէ օրինաւոր գտնենք , բայց
որշափ պատճառները օրինաւոր և նպատակը գովելլի՞
նոյնչափ ալ անոնց ուսուելը միշտ թերի և միշտ անկաւ
տար պիտի գտնենք և հետեւալիս ևս չեմ կրնար հետեւ
ցընել որ առանց գրաբառի ուսման ինչչէս ըսմիք՝ ա-
նոնամիտ առնեն ականա անական ու անհետ առանք

ասոցած ազգի յշկուն և անսխալ զըրիչներ սպառենք :

Վստ իս քանի որ իզմական սեօին աշխարհիկ լեզուն
իւր քերականութեամբը կ'աւանդուի, եթէ չենք ուզեր
իգական սեուը երկար ժամանակ զրաբառի զրավեցնել,
զրաբառ քերականութեան առաջին մասը համառօտիւ,
և երկրորդ մասը կամ զրաբառը խիստ համառօտելով
և կամ՝ զայն բոլորովին զանց ընելով՝ միայն աշխարհիկ
լեզուու աւանդութիւն. զանդի աշխարհաբար ընտիր և
անսխալ զրելու համար աւելի առաջին մասին պէտք
կայ քան թէ երկրորդին : Գուցէ այս եղանակը անոնց
դրչի թերութիւնը ու սխալները ուզզելու նպաստաւոր
թուի : Իսկ մանչերու մասին գալով որոնց թէ՛ աշխար-
հիկ և թէ՛ գրաբառը զատ զատ կաւանդուին, ըստ իս
կրկին բեռ մը անոնց վրայ դնելէ, որով կարծեմ ուսա-
նողը և ոչ մէկուն մէջ կատարեալ յաջողելու ժամանակ
անոնց անձնութիւնը :

Քանի որ ուսանողք զբարառ սորվելու համար ի հար-
կ է միշտ գործնական հրահանդիներ պիտի ընեն և յաճախ
թէ՝ աշխարհաբառէ զբարառ և թէ՝ զբարառէ աշխար-
հաբառ պիտի թարգմանեն, քանի որ այս գործողու-
թիւնները միշտ աշխարհաբառի գործածութեամբ պիտի
ըլլոյն և քանի որ կըսեմ ուսումներն ալ աշխարհաբառով
կաւանգուին, հետեւաբար աշխարհիկ լեզուի քերականու-
կան ուսումը ըստ իս աշտիերտին համար կրկին աշխա-
տութիւն պիտի համարուի, ուստի աւելի աղջկէ է ել կու-
քին մէկն ալ քաջ վարժուելու համար աշտիերտին կա-
նուխէն զբարառ սկսել տալ, որպէսզի մինչեւ իւր դպրո-
ցէն հրաժարիւը քիչ մը զբարառ սորված մեկնի, իսկ ե-
թէ առջի մեթոսով մեկնի, այսինքն հինը և նորը զատ
զատ սորվելով՝ հազիւ ուրեմն որ սկսած է զբարառի
հաշակը առնուլ և անոր մէջ յառաջանալու յոյսեր ցոյց
տալ ահա իր չափանակն հասակին և վիճակին նկատմամբ
զայն բարձի թողի րրած թերուս պիտի մեկնի :

Ուսումնականներէն ումանիք այնպէս կարծեցին ու հա-
մոզուած էին որ եկէ, մէկը աշխարհիկ լեզուի քերակա-
նութիւնը կատարեալիս տւարուէ, զբարառի եթէ ոչ
բարձր կամ միջակ շարադրութիւն՝ զոնէ պարզը այս-
ինքն Աւետարանը կատարեալ հասկնալու չափ կարողու-
թիւնը կըզօրէ : Փորձը գործնականապէս այս համոզման
ալ սիսաւըլլուը ցաւցոց : Աշխարհիկ լեզուն քերակա-
նական կանոնայ համեմատ կատարելապէս աւարտող-
ներուն Աւետարանէն երև մը բան թարգմանել առա-
ջարկուեցաւ ու երբէք չ'յաջողեցան . և ի՞նչ չափէս կարելի
էր յաջողիլ քանի որ անունները, գերանունները, բայե-
սաւն և նախարարական պատճենները, ու այլ անունները

մասին կանոնները բայց ովագովն տարրեր են աշխարհաբառնեն, և քանի որ նոյն կանոնները սորված չեն՝ անկարելի է թարգմանել. միիէ զոնէ պարզ գրարառ Աւետարան հասկնալը պարտք չէ կրկին տեսի. եթէ պարտք է, ան կարելի է առանց զրաբառով սեպհական կանոնաց՝ զայն սորվեցնելու բացատրել. Դիցուք թէ չուզելով աշակերտը երկար ատեն զրաբառի մէջ դեգերեցնել աշխարհիկ լեզուն միայն անոնց աւանդել պատշաճ գատենք, հոս հիմա կարնոր խնդիր մը կայ խորհելու. լեզու մը աղջկ սորվելու և աղջկ զրելու համար միայն քերականութեան մերկ կանոնները բաւական չեն ուսանողին. հարկ է անոր ձեռքքը մատենագիրներ տալ. հիմա հոս է մոսածելու կէտք, ո՞ր մատենագրութիւնները, ո՞ր ոճով և ձեռվ յօրինուած զրութիւնները պիտի ընտրենք ուսանողին լրրեւ առաջնորդ. վասնզի ինչպէս այժմ աշխարհիկ լեզուն ամեն ուսումնականոց դիտողը թիւնց ենթարկուած խնդիր մը եղած է, ո՞ր երկրինը պիտի ընտրենք. Տաճկաստանինը և Պարսկաստանինը՝ թէ Ռուսիայինը. թողունք Ռուսիայինը և Պարսկաստանինը՝ նոյնիկ Տաճկաստանի աշխարհիկ գրութիւնները ամենն ալ իրարմէ տարբեր տարբեր են և ամենքն ալ իրարուանհամաձայն : Քանի մը տարիէ ի վեր ինչպէս ըսինք, ի գոտիան սեռին միայն աշխարհիկ լեզուն սովորեցնել բաւական սեպուածէ, բոլորավին զանց ընելով զրաբառը, շփոթութիւն տուած է թէ ի՞նչ աշխարհաբառ գրեանք անոնց տալու է իրեւ հեղինակութիւն :

Գրաբառ լեզուն քանի որ օրինաւոր լեզու մընէ և կանոններու վրայ յերիւրաւած՝ հետեապէս հեղինակութեանց որոշումը ու ընտրութիւնը շատ դիւրին է, բայց աշխարհիկնը, ինչպէս ըստնք ամենագուարին :

Սուրբ քանի որ դեռ աշխարհիկ լեզուն քննութեան տակ
է և իւր օրինաւոր քերականութիւնը չունի, գրաբառ
լեզուի ուսումը անհրաժեշտ կը գտնեմ աղդային մանկաւ-
ոյն համար և նոյնը ու միանգամայն աշխարհիկը լաւ ու
քիչ ատենուան մէջ սորպելու համար՝ անաշառապէս խօ-
սելով՝ քերականութեանց մէջ ամենէն յարմարագոյնը
կը թուի ինձ Գարագաշեանի առջններէն տարբեր մե-
թոսով նոր հնարած գործնական քերայանութիւնը. որ
եթէ քաջ դասաւուաց ձեռօք աւանդուի՝ աշակերտք ա-
պահով եմ որ քիչ ատենուան մէջ մեծ յառաջադիմու-
թիւն և արդիւնք պիտի ունենան : Եթէ գրաբառ լեզուն
անգործածելի և կամ մեռեալ համարելով՝ իդական սեւին.
բոլորովին անպէտ սեպուի ան, ասիկա իմ համորմանս
հակառակ թուած ըլլալուն՝ աղդային մեծարոյ ուսումնա-
կանաց իմ՝ կողմէս առաջարկ մը ընելու հարկը կը տափաէ
զիս : Եթէ չենք ուզեր նոյն սեռը երկար ատեն այս լեզ-
ուին զրացեցնել, բայց միանգամայն չուզելով բոլորովին
աշ զրկել, երբ կը մոտածեմ որ իդական սեռը գոնէ ամե-
նապարզ զրաբառը աւելի հասկընալու պէտք ունի քան
թէ զրելու, աւելի աղէկ կը լլայ որ զրաբառ քերականու-
թիւնը խիստ համառօտ կերպիւ անոնց աւանդելէ ետք՝
անոնցմէ զրաբառ շարադրութիւններ չպահանջենք .
Քանի պարզ զրաբառ մատենապիրներ հասկընալը բա-
ւական զիւրին է, բայց զրելը ամենաղթուար. անոր հա-
մար անմիջապէս անոնց զրաբառ պարու հեղինակութիւն-
ներ յանձնելով թէ՛ թիւնով և թէ՛ զրով յաճախ զանոնք
թարգմաննել տալու է, ասով պիտի տեսնենք որ քիչ ա-
տենուան մէջ թէ՛ զրաբառ աղէկ պիտի հասկընան և թէ՛
աշխարհաբառ չարտուակ զործածելով և յաճախ շարա-
դրելով՝ վայելուչ պիտի զրեն :

Արեւելան Մամլոյ մեծար. Խմբագիրը այս անգամ
իւր պատուական ամսաթէ երթին մէ ջմիայն աշխարհաբառ
ու ի վրայ բաւական բան խօսելէ ետքը՝ Արդի գրանոր
եղունի միուրեան յանձնակումբի մը կազմութիւն կա-
ռաջարկէ : Ենթաղրենք թէ այսպիսի յանձնակումբ մը
կազմուելով իւր պաշտօնը կատարեց և աշխարհիկ լեզուի
լատուկ քերականութիւնն է ուստասան մը աղջնեա :

Եթէ յետ այսորիկ պիտի պահանջնենք որ ամեն Հայունոյնը սորվի և նոյնով իր ամեն երկերը յօրինէ , հապահանատունն հին զրաւոր լեզուն ի՞նչ բանի պիտի ծառայէ ու գործածուի . բոլորտին բարձի թողի՞ պիտի մնայ Հայուայ այս բուն օրինաւոր լեզուն որ մեր զրականութեան տարրնէ , որ իւր քերտականական կանոններովնիւ ամենուն հեշտին ու հպելի և իւր թէկ նուազ՝ այլ վսեմ մատենաց դրութիւններովնիւ ամեն տասումնականաց հաճելի . պիտի թաղունք որ այնչափ գարելէ ի վեր երկրի վրայ իւր կրօնին հետ կենդանի և կանգուն մնալէ ետքը մեր դարսուն միջ ի խորս երկրի կենդանուոյն թաղուի և անոր տապահանին վրայ իւր արդի անկանոն , անոն աղքատիկ լեզուն զրուցուի . ի՞նչ է արդեօք հնոյն յանցանքը , միթէ կարելի չէ՞ որ այսպիտի յանձնակումբներ աշխարհիկ լեզու

